

**Píseň: EZ608 – Čisté srdce musí mít + modlitba; Oddíl
k výkladu: Jb 1, 6-12**

Milí,

v prvním oddíle jsme sledovali první scénu dramatické hry Job. Ta představila hlavní postavu: Joba. Muže spravedlivého, bezúhonného, obětujícího za své neposlušné potomky každý den. Prostě bezúhonného. Co znamená jméno Job – nevíme. Lokalizace do Úsu také naznačuje universálnost, ale přitom nehistoričnost, příběhu. To vše podtrženo skutečností, že není předložen žádný Jobův rodokmen.

Druhá scéna

Druhá scéna přenáší divadelní hru ze země do nebes. Setkáme se totiž s druhou hlavní postavou: Hospodinem. Jobův konflikt nebudou v první řadě s jeho přáteli, nýbrž s Bohem. A čtenář/posluchač bude vědět, že vlastně oprávněně!

K Hospodinu v nebesích předstoupil také satan. Zde s určitým členem (ha-satan), tedy *nejde* o vlastní jméno, nýbrž obecné. A navíc jde o postavu známou – stejně jako Hospodin nemusí být představován. Na rozdíl od Joba.

Původní užití slova satan bylo naprosto všeobecné. Mohl tak být označen kdokoli, kdo se proti někomu postavil jako sok nebo protivník. Tak například Pelištejci vůči Davidovi v 1S 29, 4. David tak označují Serújiny syny (2S 19, 23; „odpůrci“), Šalomoun prince Hadada (1Kr 11, 14) a i v NZ takové označení známe – Ježíš tak označil Petra (Mt 16, 23).¹

Použití tohoto označení s určitým členem jen podtrhuje skutečnost, že jde o divadelní hru. Pokud by překladatelé byli důslední, četli bychom zde nikoli satan (nečeské slovo!), ale bylo by toto ha-satan přeloženo jako např.: Sok, Osočovatel, Protivník,

¹ Tak hluboká a pevná je propojenost tzv. SZ a tzv. NZ. Nejde o dva oddílné spisy. Nejde o dva rozdílné pohledy. Nejde o dva rozdílné Bohy. To je hluboký omyl, kterému z Bible nenasvědčuje nic, naopak ho mnohé vyvrací.

Pokušitel. A nikoho by ani nenapadlo pomýšlet na nějakou zvláštní entitu, na nějakého d'ábla. Tak záludné je, když překladatelé některé termíny nepřekládají – i kdyby z důvodů teologických.

I další dění rozkreslí, že po světě „neběhá“ žádná d'ábel, lucifer, satan, který by sídlil v nějakém pekle s kotly a čerty a soupeřil s Hospodinem. Satan není nijak Bohu rovný – také proto hovoří Hospodin jako první! Není platný ani pravdivý žádný dualismus nějakého d'ábla proti Bohu.

Ani nemůže být. Pokud je Bůh všemohoucí, byl by takový konflikt vyřešen *okamžitě*. A dvě všemohoucí skutečnosti jsou snad ještě nápadnějším nesmyslem. Bible nikdy nepřijala tento „výdobytek“ lidové zbožnosti, falešných náboženství a pověr. Naopak ho vždy znovu odmítá. Pánem světa je Bůh. A nikdo mu není roven. A tento Bůh nikdy žádného „d'ábla“ nestvořil.

Jediným Hospodinovým odpůrcem, jedním satanem vůči Hospodinu je člověk. Ne mocí, schopnostmi nebo vlivem. Ale skrze užití své svobodné vůli k odporu či odklonu od vůle svého Stvořitele (srv. význam hebrejského satan!). Proto v Bibli protikladem spravedlivého není *nikdy* hříšník. Nýbrž svévolník.

Rozhovor

Hospodinova otázka nemá být dokladem Hospodinova „nevědění.“ Stejně jako např. vůči Abrahamovi a jeho synu Izákovi (Gn 22). Má ukázat, kdo je pánem situace. Že i satan musí prostě počkat, až ho osloví Hospodin.

Satanova odpověď je velmi trefná: Procházel a obcházel zemi (BKR). Doslova spíše „šmejdil“ (š-v-t) celou zemí. To je lidem velmi pochopitelný a výstižný popis toho, co „dělá“ pokušení nebo sočení (ačkoli u toho nás nějaké zhmotnění ani nepadne!).

Zároveň tato odpověď prozrazuje, že satan neměl žádného cíle. Zlo nemá žádný cíl. Pokušení nemá žádný cíl. Prostě obráží, šmejdí po zemi křížem krážem.

Pak je to opět Hospodin, kdo řídí celý rozhovor – poukáže na Joba. I z Božích úst je popsán jako bezúhonný, přímý a vystříhající

se zlého. O to překvapivější proto bývá závěr tohoto rozhovoru! (Jde o drama!)

Satanova reakce na Jobovo připomenutí ukazuje, že Osočovatel ví, co je Job zač. Ale že na něj nemohl nic. V. 9+10 jsou spíše zoufalým rozhozením rukou nad situací, s níž Pokušitel nic nezmůže. Tak tyto verše také zvěstují, že Pokušení má smůlu, ba dokonce je zcela bez vlivu, tam, kde působí Bůh.

Zajímavý je však satanův popis Jobova vztahu: Hospodin Joba ohradil, žehná mu. A Job se Hospodina *bojí*. To je nesmírně důležité! V první řadě jde o názvuk řady starozákonních oddílů, podle kterých není možný správný vztah s Hospodinem v časném světě bez bázně, bez strachu (hebrejšтина tuto nuanci nezná!): 1Kr 18, 12; Ž 15, 4+25, 12+112, 1+115,13; Př 14, 2+31, 30; Iz 50, 10; Kaz 12, 13-14 a mnoho dalších.

Jobův strach z Boha je tedy dalším dokladem jeho bezúhonnosti a spravedlnosti. Tak to prostě být má. Nakonec jak se nebát někoho, kdo může vše? Jak nemít strach před někým, kdo ví vše? Jak nepociťovat bázeň před někým, kdo nic z toho nezneužívá pro své osobní obohacení, nýbrž k ochraně potřebných a ke spáse i zlých? Vůči někomu, kdo žehná bohatě a plnými hrstmi? Vůči všemohoucímu, který umírá za své stvoření, které si svobodně vybírá zlo, sebestřednost, pověry a aroganci?

Růžová, romantická představa Boha jako dědečka (trochu přihlouplého) na obláčku je zcela mylná. Úplně stejně romantická, růžová představa Boha, který si nechá vše líbit. Jehož láska je láskou opičí, submisivní matky. Kdepak, Bůh je Hospodinem zástupů – základní Hospodinův titul je neoddělitelně spjat s představou generála (nebeských) vojsk.

Člověk, který se Boha nebojí, se tedy rozchází s Božím zjevením – Biblí. Nepochopil situaci. A věří nikoli Hospodinu, nýbrž své představě Boha – srv. třetí slovo Desatera.

Stejně jako situaci nechápe satan v dnešním oddílu. Je zcela v pořádku uvědomit si, jak celé divadlo knihy Job skončí. Nakonec satan to hned naznačuje – jen mylně: Šáhni na to, co mu patří, a

bude ti i tenhle bezúhonný do očí zlořečit. Ale my víme, že tomu tak v této hře nebude.

Publikum

Ačkoli vůči Jobovi se satan velmi mýlí, jeho slova jinak míří přesně do černého. Zástupy lidí opouštějí víru v Boha i Církev, protože Bůh nejedná tak, jak chtějí. Život se jim nezmění tak, jak chtějí. Zástupy lidí se dodnes hlásí ke křesťanství ze zcela zjištěných důvodů – zjištěná víra je nakonec z hlavních témat knihy Job už z předchozího oddílu.

Tak Satan pokouší a osočuje v první řadě čtenáře, posluchače, pozorovatele této divadelní hry: Co uděláš ty, až o všechno přijdeš? Až Hospodin sám, který ti dopřál vše dobré, co máš, ti sebere majetek. A děti. A zdraví. Budeš Hospodinu zlořečit, že není Bohem podle tvé vůle? Že je Bohem živým a svobodným? Postavíš se proti němu (s-t-n!)?

Velmi, velmi mnoho lidí totiž právě takto jednalo, jedná a bude jednat. Boha vnímají jako automat na přání. Křesťanství jako další z nástrojů vlastního uspokojení a naplnění vlastních plánů. A tak církve i Bibli i Boha neváhají kritizovat – ačkoli obvykle kritizují jen své vnímání těchto entit. Zhusta zcela mylné.²

Neboli situace v knize Job není zápasem o Jobovu duši. A už vůbec ne mezi Hospodinem a nějakým jemu rovným d'áblem. Půjde o zápas Joba s jeho vlastní vírou. S etablovaným náboženstvím. S lidskými pověrami, falešnou zbožností, zákonictvím, lidovou moudrostí i zbožností. V této hře zosobněné Jobovými přáteli. Kterí však budou symbolizovat rozměry lidské duše. Každý člověk si v sobě nese svá pokušení, své pověry, své touhy. Proto je pokušení, sočení – sátán – vždy zevnitř člověka. Ne v předmětech, na které člověk hledí.

² Tak např. prorok Mohamed snažící se „očistit“ křesťanství a židovství sepsáním Koránu. Tak Friedrich Nietzsche. Nebo Søren Kierkegaard. Částečně také TGM a mnozí další. Avšak ne každá kritika církve (pozor, malé „c“) je mylná nebo ke smetení ze stolu! Kritika Boha je, samozřejmě, z podstaty věci absurdní (srv. Iz 45, 9)

Hospodinova odpověď

To vše však bylo starověkému Israelci jasné. Na rozdíl od tzv. informovaného a vyspělého moderního člověka. Bylo to stejně samozřejmé, jako Hospodin nebo sátán. Nebyl důvod nic z toho vysvětlovat nebo představovat. Na rozdíl od člověka bezúhonného, spravedlivého a bojícího se Boha (!).

Překvapení zamýšlené autorem hry nastává až v Hospodinově odpovědi satanovi: „Tak prosím, předved' se, co umíš. Můžeš všechno, jen ne sáhnout na Joba samotného.“

Cože?

Bůh dovolil satanovi připravit Joba o jeho majetek? O jeho děti? A později dovolí sáhnout i na Joba samotného – vyjma jeho života?

Děsivé a strašidelné, pokud jsme zapomněli, že se nacházíme v divadelní hře, která skončí Jobovým, a tak Hospodinovým vítězstvím. Totiž že nejde o popis reálné situace, nýbrž zhmotnění lidských představ a nabídnutí jich jako zrcadla. Zejména všem, kteří Bohu věří jen, když se jim to hodí a něco z toho mají. Přestože tím jen prokazují, že situaci vůbec nepochopili. Jako to reprezentuje satan v dnešním oddíle.

Dobře totiž víme, že Bůh ví, že satan nevyhraje. Ba dokonce že nemůže vyhrát. Že se mýlí. Jinak by mu to Hospodin nedovolil (srv. „neuved' nás v pokušení“).

Naopak Boží vševědoucnost je velmi reálná. Stejně jako jeho svrchovanost. Je to pouze Hospodin, díky komu je *něco* a ne *nic*. Včetně lidských životů a majetku. Proč by si tedy nemohl dělat se svým majetkem, co uzná za vhodné? I lidé považují za zcela nepřípustné, když jim někdo jiný nedovoleně nakládá s jejich majetkem. S dětmi. Proč by pro Hospodina platilo slabší pravidlo než pro lidi? I to má být zrcadlem lidskému sobeckému, nepravdivému a falešnému náboženství, v němž Hospodin nemůže nakládat se svým majetkem, jak uzná za vhodné. Ale lidé ano.

Nakonec i jinde v Bibli nalezneme, že Hospodinu patří vše. Zejm. pak prvorozené. Tak i Abrahmův syn Izák. Tak i člověk Ježíš. Nebo Samson.

Omezení

Poslední Hospodinovo slovo této scény pak také zcela jednoznačně a explicitně řekne, co bylo zatím řečeno jen mezi řádky: Satan není mocnější Boha. Pokušení není silnější Boha. Může jen tam a tak, kam dovolí Bůh. Proto křesťané i židé znovu a znovu říkají: Hospodin nedopouští situace nad síly těch, kterých se týkají. A všechny situace má pevně v rukou.

Ani Pokušení, Nepřátelé, Osočovatelé nemohou překročit, co jim vymezil Bůh. Zlo nemůže vyhrát. Hřích nemůže vyhrát. Nejsou věčné. Jsou velmi, velmi krátkodeché. Jakkoli trpící člověk vnímá tuto objektivní pravdu obvykle jinak.

Bůh je svrchovaným vládcem a králem všeho. Nemá sobě rovného. Žádné lidské zlo nemá šanci Boha poškodit nebo narušit. Nebo rozbít a zničit věčnost. Přinejhorším dokážeme zlikvidovat jednu planetu v celém vesmíru. I ve světském pohledu universa však jde o komicky malé zlo.

Ale pořád o zlo – nic takového člověk činit nemá! Ale ani svým největším zlem nemůže zlikvidovat ani ohrozit celek Božího stvoření. Natožpak jeho království.

Závěr

Následující kapitoly rozkreslí, jak člověk vnímá tuto objektivní skutečnost ve chvíli, kdy trpí. V Jobově příkladu idealizovaně a ideálně, obvykle mnohem hůře a s mnohým zlořečením Bohu. Také jako zrcadlo. Církvím. Lidem. Náboženstvím. Společnostem.

Také aby byl člověk vybaven na obtíže a starosti života, dokud je v klidu. Aby mohl dát přednost Boží svrchovanosti a víře v živého, svobodného Hospodina před svými představami a touhami. Před sebou samým. Po vzoru také Joba.

Píseň: EZ631 – Nám pomoz, Pane milý + modlitba Páně
Rozhovor